

Asiantuntijalausunto: VN/25455/2023. Ehdotus Suomen REPowerEU-rahoituksen käyttökohteiksi. Valtiovarainministeriö 14.9.2023.

Suomen ilmastopaneeli

Panelistit Markku Ollikainen, Peter Lund, Ari Ekroos tiedesihteeri Marianne Leino

REPowerEU-suunnitelmalla EU pyrkii vauhdittamaan vihreää siirtymää ja vähentämään riippuvuuttaan Venäjän fossiilisista polttoaineista. REPowerEU-suunnitelmalla rahoitetaan siirtymää avustusmuotoisesti yhteensä 20 miljardilla eurolla. Suomen osuus tästä summasta on enintään 127 miljoonaa euroa. REPowerEU-suunnitelma on tuotu osaksi elpymis- ja palautumistukivälinettä (RRF). Jäsenmaiden tulee lisätä elpymis- ja palautumissuunnitelmaansa (RRP) REPowerEU-osio hakeakseen rahoitusta. Osiossa tulee olla sekä investointeja että uudistuksia, jotka edistävät REPowerEU:n tavoitteita. Valtiovarainministeriö toteaa, että hankkeiden valintaan on vaikuttanut annettu aikaraja, jonka mukaan hankkeiden tulee olla valmiita 2026 toiseen vuosineljännekseen mennessä. Toimenpiteistä käydään komission kanssa vielä neuvotteluja. Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoja ehdotettuihin rahankäyttökohteisiin Suomessa.

Ehdotuksen mukaan varat käytetään seuraavasti:

Uudistuksena: Ympäristöluvituksen vauhdittaminen valtion aluehallintouudistuksen kanssa yhteensopivalla tavalla, 32 miljoonaa euroa.

Investointeina: Puhtaan energian ja materiaalivirtojen tutkimus- ja kehittämistoiminta ja pilotointi, 40 miljoonaa euroa suoraan tutkimuslaitoksille sekä puhtaan siirtymän investoinnit, 55 miljoonaa euroa.

Suomen ilmastopaneeli esittää lausuntonaan ilmastopoliitikan näkökulmasta seuraavaa.

Ympäristöluvituksen vauhdittaminen

VM:n ehdotuksessa kaavailut panostukset ympäristöluvituksen sujuvoittamiseen ovat tervetulleita. Yhden luukun periaate on kannatettava. Samalla olisi tärkeää saada lupaprosessit sähköistetyksi. Lupamenettelyjen ajalliseen hitauteen puuttuminen on keskeistä, mikä tunnistetaan niin hallitusohjelmassa kuin EU-sääntelyssä. Ilmastopaneeli korostaa, että on samalla huolehdittava siitä, ettei muita EU:n vihreän kehityksen ohjelman mukaisia tavoitteita tai kestävä kehityksen tavoitteita tulla rikkoneeksi. Tärkeää on myös, että huolehditaan menettelytavallisten oikeuksien toteutumisesta, ja siten esimerkiksi ihmisten osallistumisoikeuksista. Sähköinen asiointi voi tuoda kansalaisille ja yhteisöille uusia mahdollisuuksia erilaisten ympäristöllisten hankkeiden ennakkolliseen seuraamiseen, päätöksentekoon osallistumiseen ja jälkikäteiseen puuttumiseen. Yksi lupamenettely voi myös kohdistaa kansalaisvaikuttamisen oikea-aikaisemmaksi.

Hankkeiden sujuvoittaminen nopeuttaa yleisellä tasolla vihreää siirtymää. Toiminnanharjoittajien näkökulmasta se voi tuoda myös lupamenettelyyn ennakoitavuutta. Toiminnanharjoittajan kannalta on tärkeää, että viranomaistaho voisi nykyistäkin enemmän panostaa hankkeen alkuvaiheen ohjaukseen sekä se, että tarvittavien selvitysten laajuus ja laatu olisi mahdollisimman selkeästi säänneltyä ja/tai ohjeistettua.

Puhtaan energian ja materiaalivirtojen tutkimus- ja kehittämistoiminta ja pilotointi

Ilmastopaneeli pitää ehdotettuja investointeja puhtaan energian ja materiaalivirtojen tutkimus- ja kehittämistoimintaan ja pilotointiin perusteltuina.

VTT:n hankkeessa kaavailut teemat - sähkön varastointi ja puhtaan energian käyttöönoton kiihdyttäminen, energiatehokkuus ja teollisuuden vähähiilistäminen, mukaan lukien negatiivisten päästöjen ratkaisujen etsiminen sekä vedyntuotannon ja -talouden kehittäminen – ovat kaikki välttämättömiä ja kiireellisiä kehittämisen alueita Suomen tiellä hiilineutraaliksi yhteiskunnaksi.

Syken johtaman konsortion hankkeessa (Puhtaan energiajärjestelmän siirtymä Suomessa: tietoperustaisen päätöksenteon tukijärjestelmä eri tasoilla) voidaan tuottaa kaivattua tietopohjaa murroksen tueksi.

Ilmastopaneeli haluaa myös muistuttaa, että Suomelle osaamisen kasvattaminen ja uuden osaamisen houkuttelu, ovat keskeisiä onnistumisen avaimia tai pullonkauloja, sillä Suomen menestys kansainvälisessä kilpailussa voi perustua vain korkeaan osaamiseen. Tämä on syytä pitää mielessä niin EU-vaikuttamisessa kuin kansallisessa politiikassa, mukaan lukien REPowerEU-rahoituksen kohdentamisessa.

Puhtaan siirtymän investoinnit

Uudet aidosti lisäiset panostukset puhtaan siirtymän investointeihin ovat kannatettavia. Erityisesti siirtymän kannalta kriittisen infrastruktuurin riittävä rahoitus on tärkeää. Toisaalta erilaisten pilotointien ja kehitysvaiheissa olevien teknologioiden rahoittaminen tällaisella instrumentilla on tervetullutta.

Muita huomioita

Muistiossa muistutetaan aivan oikein, että RRF-maksatukset jäsenmaille perustuvat sovittujen välitavoitteiden saavuttamiseen, ja mikäli jäsenvaltio ei saavuta tavoitteita sovituksessa aikataulussa, se voi menettää osan saannosta. Valtioneuvoston olisikin esitettävä eduskunnalle arvio siitä, miten esimerkiksi kaavailut liikenteen päästövähennysten hidastamiset vaikuttaisivat näihin, sillä Suomi on sitoutunut puolittamaan liikenteen päästönsä 2030 mennessä ja vähentämään liikenteen päästöjä vähintään 29 prosentilla vuoteen 2025 mennessä verrattuna vuoden 2005 tasoon.